

YHTEISTÄ TEKEMISTÄ JA TASAVERTAISTA VANHEMMUUTTA

Isä-hankkeen loppuarviointi

11/2013

Riitta Kinnunen
Jukka Lidman

Sosiaalikehitys Oy

SISÄLTÖ

1	Johdanto.....	1
2	Isä-hankkeen arviointi.....	2
2.1	Loppuarvioinnin toteutus	2
2.2	Väliarviointi vuodelta 2011	2
3	Isä-hankkeen toteutus	4
4	Isä-lapsitoiminta.....	6
4.1	Isien kokemuksia isä-lapsitoiminnasta	6
4.2	Onnistuneen isä-lapsitoiminnan perustekijöitä	8
4.3	Isä-lapsitoiminnan vaikutukset	9
4.4	Näkemyksiä isä-lapsitoiminnan kehittämisestä	10
5	Ammattihenkilöstökoulutus.....	14
6	Perhevalmennus.....	16
7	Puolustusvoimayhteistyö.....	18
8	Piirivetoinen hanketoiminta ja sen hyvät käytännöt.....	20
9	Isä-hankkeen tavoitteiden toteutumisen arviointi	23
10	Lopuksi	25

1 Johdanto

MLL:n Isä-hanke (2010-2014) on tuonut esille isyyden merkitystä ja tukenut tasavertaista vanhemmuutta. Hanketyötä on tehty hyvässä yhteistyössä kolmella eri sektorilla MLL:n paikallisyhdistysten, kuntasektorin ammattihenkilöstön ja perheneuvoloiden sekä puolustusvoimien kanssa. Hankkeen toiminta on ollut tavoitteellista ja tuloksellista. Toiminta on vahvistanut isyyden huomioonottamista MLL:n tuottamissa palveluissa. Yhteistyö kentällä on perustunut asiakastahojen ja paikallisyhdistysten kuulemiseen ja tarpeisiin.

Isä-hankkeen keskeisimpiä tuloksia ovat kehitetyt toimintamallit ja niiden perustaksi tuotettu materiaali. Hanke on tuottanut isille mahdollisuuksia omistautua yhdessäoloon lastensa kanssa, verkostoitua muiden isien kanssa ja saada vertaistukea. Järjestetty toiminta on ollut mielekästä ja vastannut hyvin niin lasten kuin isienkin toiveisiin. Hanketoiminnan käynnistäminen paikallisyhdistyksissä on tukenut toiminnan asiakaslähtöisyyttä, sillä yhdistysten kautta on päästy suoraan kiinni asiakasrajapintaan.

Juurtuminen on ollut hankkeen suurin ongelma, sillä kaikilta osin toimintaa ei jatketa siinä muodossa kuin hanketoiminnassa tähdättiin. Toimintamuotojen juurruttamista MLL:n toimintaan on syytä jatkaa edelleen. Uuden kokeileminen on kuitenkin tuottanut arvokasta tietoa MLL:n toiminnan kehittämiseksi.

Isä-hankkeen ulkoisen arvioinnin tehtävään on sisältynyt hanketyön toteuttamisen, toimintamuotojen kehittämisen sekä toiminnan vaikutusten arviointia. Arviointi on ollut luonteeltaan kehittävä, joten arviointityötä on toteutettu vuosittain Isä-hankkeen toteutuksen rinnalla ja sitä tukien. Ulkoisen arvioinnin on toteuttanut kehittämis- ja tutkimusyhtiö Sosiaalikehitys Oy.

Hankkeen loppuarvioinnin lukuun 2 on koostettu kuvaus käytetystä arviointiaineistosta ja hankkeen väliarvioinnissa esille nostetuista suosituksista. Luvussa 3 tarkastellaan Isä-hankkeen kehittämisprosesseja ja toteutettua yhteistyötä. Sitä seuraavissa luvuissa käsitellään kunkin toimintalinjan kehitystyötä ja vaikutuksia: isä-lapsitoiminta (luku 4), ammattihenkilöstökoulutus (luku 5), perhevalmennus (luku 6) ja puolustusvoimayhteistyö (luku 7). Lukuun 8 on koottu MLL:n piirivetoisen hanketoiminnan hyviä käytäntöjä Isä-hankkeessa saatujen kokemusten pohjalta. Luvussa 9 luodaan katsaus hankkeelle asetettuihin tavoitteisiin ja arviointiin niiden toteutumisesta.

2 Isä-hankkeen arviointi

2.1 Loppuarvioinnin toteutus

Isä-hankkeen loppuarvioinnin keskeisiä arviointiteemoja ovat hanketyön toteutus, toimintamuotojen kehittäminen sekä toiminnan vaikutukset. Loppuarviointi perustuu vuonna 2013 toteutettuihin haastatteluihin ja kyselyihin, aikaisemmin kerättyyn arviointiaineistoon, sekä hankkeen kokoamaan tietoon. Arvioinnissa on kerätty tietoa toimintaan osallistuneilta ja vapaaehtoisena toimivilta isiltä, yhteistyötahoilta puolustusvoimista, neuvoloista, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilta sekä MLL:n yhdistyksistä, piireistä ja keskusjärjestöstä. Lisäksi arvioinnissa on huomioitu hankkeen aikana järjestetyissä hanketapaamisissa tuotettu arviointitieto.

Arvioinnissa toteutettiin vuonna 2013 yhteensä viisi sähköistä kyselyä, joihin vastasi 46 isä-lapsitoimintaan osallistunutta isää, 7 koulutukseen osallistunutta sosiaali- ja terveysalan ammattilaista sekä 65 yhdistysten, 6 piirien ja 3 keskusjärjestön edustajaa MLL:stä. Haastatteluita tehtiin loppuarviointia varten 7 isälle isä-lapsitoiminnasta, 3 isälle perhevalmennuksesta, 2 varusmiehelle ja 8:lle yhteistyötahojen edustajalle. Kyselyt toteutettiin verkkokyselyinä ja vastausprosentit olivat isäkyselyssä 22 %, yhdistyskyselyssä 38 % ja piirikyselyssä 55 %. Isä-kyselyssä vastauksia saatiin Varsinais-Suomesta 31, Hämeestä 7, Kainuusta 5 ja Kymestä 3.

2.2 Väliarviointi vuodelta 2011

Hankkeen vuoden 2011 väliarvioinnissa tuotiin esille, että Isä-hankkeen luomille toimintamalleille on olemassa selkeää tarvetta. Yhdistyskentällä nähdään tärkeäksi, että hanke tuo isyyden teemaa yleiseen keskusteluun, avaa aiheeseen erilaisia näkökulmia ja tuottaa tietoa tämän päivän isyydestä. Keskeistä on tuottaa tietoa ja tarkastella kulttuurin muutosta, jossa monet miehet ovat saaneet riittävästi tilaa toimia tasavertaisena vanhempana perheessä, sekä osaltaan lisätä aktiivisuutta isätoiminnassa. Hankkeen keskeisenä päämääränä voidaan nähdä yleisen keskustelun nostattaminen isyyden teemoista ja niiden pinnalla pitäminen. Isäteemojen laajamittainen esillä pitäminen vaatii niin alueellista kuin valtakunnallista viestintää.

Yhdistyksissä toimintamuodot oli otettu innolla vastaan ja toimintojen jatkamiseen löytyi halukkuutta myös hankkeen jälkeen. Toimintojen juurtumisesta oltiin kuitenkin huolissaan ja toimintamuotojen mallintamisen lisäksi nähtiin oleelliseksi, että tarvitaan myös ohjaajia

tukemaan paikallisyhdistysten käytännön toimintaa. Hankkeen juurruttamisen kynnyksy-
symyksiksi nostettiin rahoituskanavien löytäminen sekä vapaaehtoistoimijoiden saaminen
mukaan toimintaan.

Hankkeen väliarvioinnissa suositeltiin, että Isä-hankkeen toimintamallien juurruttamiseksi
ja markkinoimiseksi laaditaan mittareita, joilla pystytään osoittamaan toiminnan vaikutta-
vuutta rahoittajalle. Arvioinnissa suositeltiin, että hankkeessa täsmennetään käytettävissä
olevat mittarit ja laaditaan suunnitelma vaikuttavuustiedon keräämisestä.

Puolustusvoimayhteistyön osalta väliarvioinnissa suositeltiin kiinteää yhteydenpitoa esi-
kuntaan, rahoituskanavien säännöllisestä etsinnästä juurtumisen varmistamiseksi, vuoro-
vaikutuksellisten koulutustilaisuuksien järjestämisen jatkamista, oheismateriaalin kehittä-
mistä sekä vaikuttavuustiedon keräämistä. Ammattihenkilöstötyön osalta kehittämisen
kohteiksi ehdotettiin toimivien valmennuskäytäntöjen kirjaamista ja dokumentointia ja kir-
jallisen materiaalin tuottamista. Isä-lapsitoiminnassa kehittämiskohteiksi nostettiin ohjeis-
tuksen ja opastuksen tehostaminen yhdistysten suuntaan, olemassa olevien verkostojen
hyödyntäminen entistä laajemmin sekä MLL:n työntekijän nimeäminen yhteyshenkilöksi,
joka auttaa ja ohjeistaa paikallisyhdistyksiä ja vapaaehtoistoimijoita isä-lapsitoimintaan liit-
tyvissä asioissa.

3 Isä-hankkeen toteutus

Kehittämisprosessit

Isä-hankkeen toteutus on edennyt hankkeen alkuvaiheessa laadittujen ja vuosittain täsmennettyjen suunnitelmien mukaisesti. Hankkeen sisäistä työnjakoa, koordinaatiota ja toimintaa on tarkasteltu matkan varrella muun muassa yhteisillä kehittämisspäivillä. Hankkeen toteutuksessa on esiintynyt projektityölle tyypillistä henkilöstönvaihdoksia, mutta niistä huolimatta hanketyötä on jatkettu sujuvasti. Projektipäällikönkään vaihtuminen ei ole aiheuttanut hankkeen toteuttamiseen merkittäviä ongelmia.

Hankkeen alkaessa riskitekijäksi nähtiin se, että uusi piirivetoinen tapa toteuttaa hanketta asettaa haasteita yhteistyölle, johtamiselle ja koordinaatiolle. Hankkeessa on kuitenkin onnistuttu luomaan selkeät pelisäännöt, luotu läpinäkyvä taloudenhoito ja toimivat raportointi- ja seurantakäytännöt. Myös tiedonkulku on ollut toimivaa. Hankkeessa on hyväksytty kumppanien erilaiset toimintatavat, mutta on luotu hankkeen päätöksenteolle ja toiminnalle selkeä rakenne.

Lähtökohtaisesti hankkeen aikana luodut toimintamuodot on mahdollista siirtää myös muihin piireihin ilman suuria muutoksia. Pilotti-piireissä toteutettua kehittämistoimintaa on levitetty muihin piireihin niin, että on järjestetty levitystilaisuuksia toimintamallien esittelyyn ja koulutukseen. Uusien toimintamuotojen sisään ajaminen on pitkä prosessi, jossa hankkeen levitystyön myötä on päästy alkuun. Vasta ajan myötä hankkeen jälkeen on nähtävissä, kuinka levitystyö tuottaa tuloksia. Ilman pitkäjänteisempää levitystyötä on mahdollista, että toimintamuotojen jatkototeutus rajautuu pilotti-piirien alueelle.

Isä-hankkeen tuotokset ovat onnistuneita suhteessa hanketoiminnan alussa asetettuihin tavoitteisiin. Yhteistyökumppanit (mm. neuvolat ja puolustusvoimat) ovat nähneet järjestövetoisesti kehitetyt toimintamallit ja niiden soveltuvuuden pääosin hyvinä. Keskeisenä haasteena on kuitenkin toimintamuotojen juurtuminen MLL:ään isä-lapsitoimintaa lukuun ottamatta.

Isä-hankkeen yhteistyö

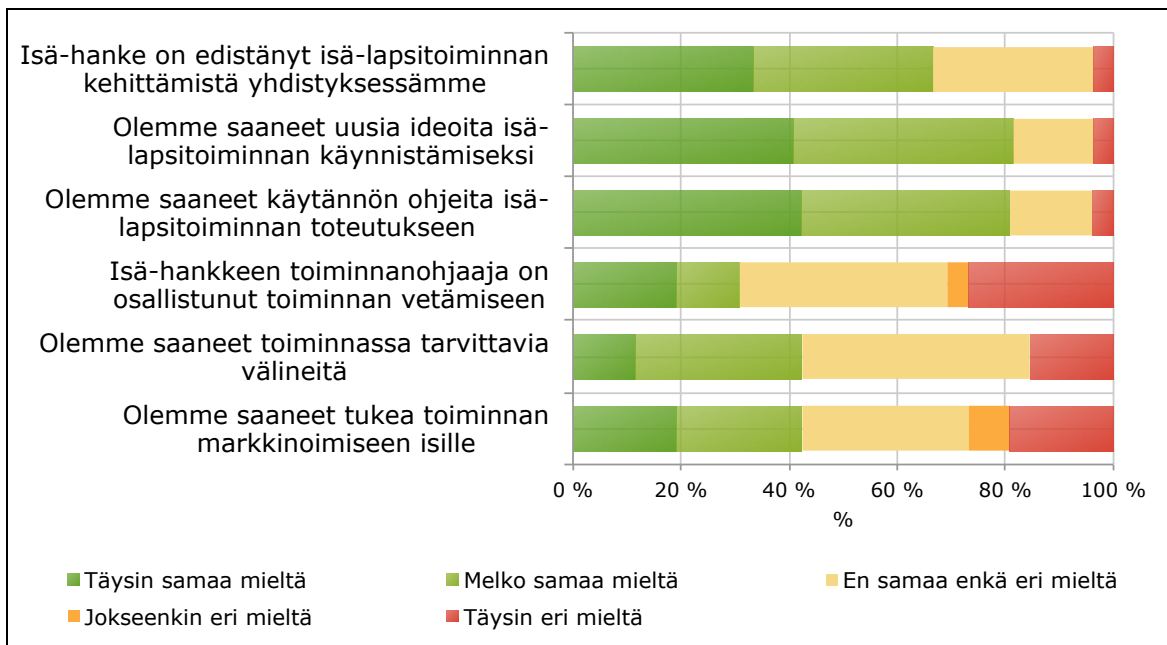
Hankkeen sisäinen yhteistyö on toteutunut onnistuneesti muun muassa yhteisten palaverien myötä. Yhteiset kehittämispäivät ovat vahvistaneet yhteistyötä piirien ja keskusjärjestön kesken. Ohjausryhmän näkemykset on otettu huomioon hanketoiminnassa.

Hankkeessa tehty yhteistyö kumppaneiden kanssa on ollut esimerkillistä. Toimintamuotoja on kehitetty kiinteässä vuorovaikutuksessa kohdeorganisaatioiden (kuntasektori ja puolustusvoimat) kanssa. Yhteistyökumppaneiden näkemykset on otettu huomioon toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Hanketyöntekijöiden osaaminen on ollut yhteistyön ja toimintamuotojen hyvän toteutumisen kannalta keskeistä, sillä heihin on luotettu ja he ovat muodostaneet hyvän yhteyden MLL:n ja kohdeorganisaatioiden välille. Työhön sitoutuneiden hanketyöntekijöiden toimintaa on myös kiitelty laajasti.

Hankkeen suunnitteluvaiheessa viriteltiin yhteistyötä muiden lastensuojelujärjestöjen kanssa, mutta hanketyön edetessä yhteistyötä ei ole toteutettu suunnitelmien mukaisesti. Suhde muiden hankkeisiin on ollut osin kilpailullinen, sillä esimerkiksi MLL:n Vahvuutta vanhemmuuteen –hanke on toiminut osin samalla toimintakentällä, eikä mahdollista synergiaa ole pystytty hyödyntämään täysmääräisesti.

4 Isä-lapsitoiminta

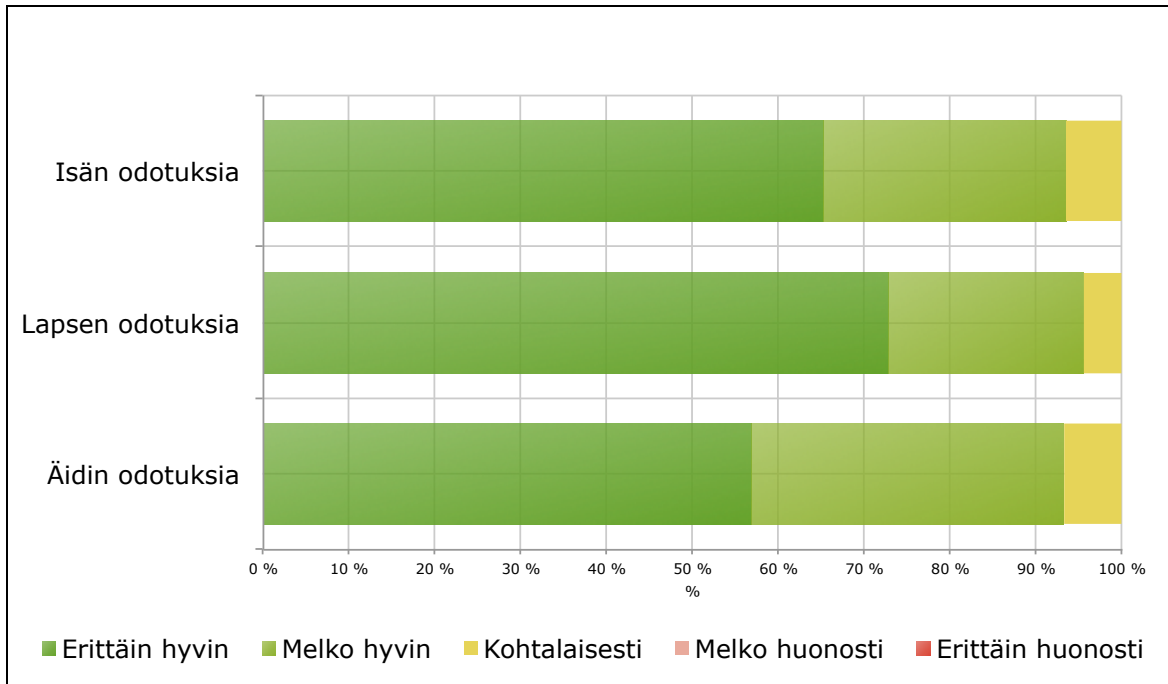
Isä-hanketoiminta on tehnyt arvokasta työtä MLL:n yhdistyskentällä isä-lapsitoiminnan edistämiseksi. Isä-hanke on kehittänyt isä-lapsitoimintaa neljän hankepiirin alueella eri puolilla maata painottuen Varsinais-Suomeen. Isä-hanke on tarjonnut uusia ideoita, tuottanut opasvihkon ja jakanut käytännön neuvoja ja apua isä-lapsitoiminnan käynnistämiseen, toteuttamiseen ja kehittämiseen. Isäohjaajat ovat toimineet paikoitellen isä-lapsitoiminnan vetäjinäkin esimerkiksi leireillä. Etenkin Varsinais-Suomen piirissä Isä-hanke on edistänyt isälapsitoiminnan kehittämistä yhdistyksissä, välittänyt uusia ideoita ja tarjonnut käytännön ohjeita yhdistysten toiminnan tueksi (kuvio 1).

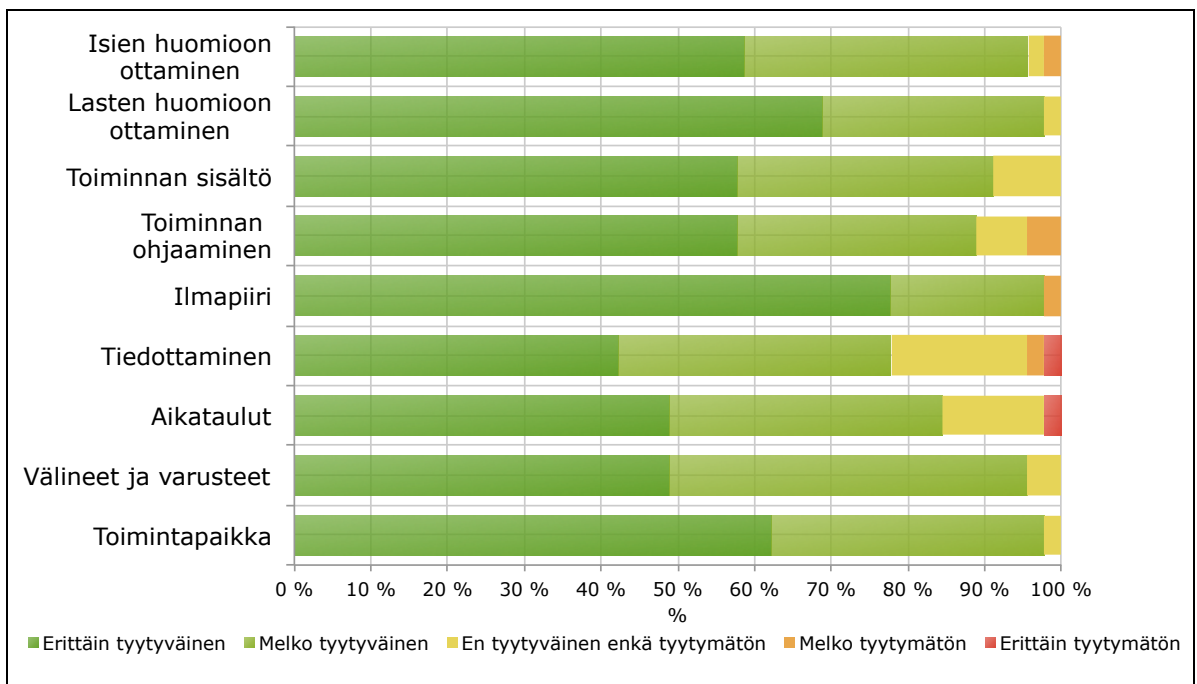
Kuvio 1. MLL:n Varsinais-Suomen piirin yhdistysten näkemyksiä Isä-hankkeen vaikutuksesta isä-lapsitoimintaan (n=27).

4.1 Isien kokemuksia isä-lapsitoiminnasta

Isä-hankeessa järjestetty isä-lapsitoiminta on ollut isien näkökulmasta hyvin antoisaa. Isille tehdyn kyselyn mukaan toiminta on vastannut hyvin sekä lasten että isien odotuksiin (kuvio 2). Kaikki toimintamuodot, niin retket, leirit, isä-lapsikerho kuin -kahvilatoimintakin, saavat niihin osallistuneilta isiltä kiitettävän arvosanan. Erityisen onnistuneeksi isä-lapsitoiminnassa nähdään toiminnan rakentaminen lasten lähtökohdista, heidän tarpeitaan ja toiveitaan huomioiden sekä vallitseva leppoisa ja rento ilmapiiri (kuvio 3).

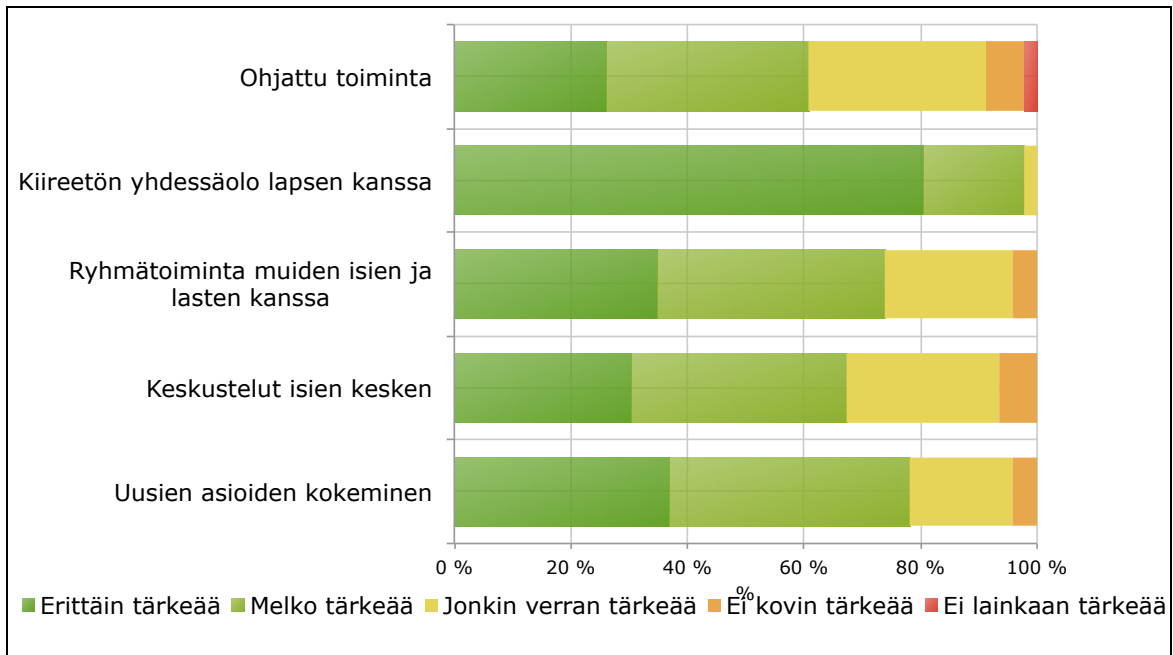
Kuvio 2. Isä-lapsitoimintaan osallistuneiden isien arviot siitä, kuinka hyvin isä-lapsitoiminta on vastannut perheenjäsenten odotuksia (n=46).

Kuvio 3. Isien kokemuksia isä-lapsitoiminnasta (n=46).

4.2 Onnistuneen isä-lapsitoiminnan perustekijöitä

Tärkeimmäksi asiaksi isät nostavat MLL:n järjestämässä toiminnassa kiireettömän, leppoisan yhdessäolon oman lapsen kanssa (kuvio 4). Isä-lapsitoiminnan kautta halutaan kokea uusia asioita, jotain arjesta poikkeavaa. Osa isistä kokee tärkeäksi, että toiminta on ohjattua, kun taas osa isistä ei pidä ohjausta keskeisenä asiana. Usein riittää jo se, että järjestetään puitteita isien ja lasten mukavaan yhdessäoloon ja yhteiseen toimintaan.

Kuvio 4. Isien arviot siitä, kuinka tärkeitä erilaiset asiat ovat isä-lapsitoiminnassa jatkossa (n=46).

Eräs isä Varsinais-Suomesta on saanut MLL:n leireistä seuraavia kokemuksia:

Isä on kokenut leiritoiminnan jokaisella kerralla "tosi hauskaksi". Leirien ohjelma on vaihdellut vuodenaikojen mukaan ja tarjonnut tavallisesta arjesta poikkeavia mahdollisuuksia kokeilla erilaisia asioita. Kesäleirillä ulkoillaan, kalastetaan, uidaan ja saunotaan. Talvileirillä on esimerkiksi rakennettu iglua. Aikaa voidaan käyttää siihen, mikä on erityisen mieluisaa, kuten kalastukseen.

Isä on kokenut, että arjen työt ja asiat jäävät kotiin, kun leirillä keskitytään yhdessä olemiseen lasten ehdoilla. Välillä päästään ruokailemaan valmiiseen pöytään. Isä-lapsileiri vapauttaa isiä arjen rutiineista ja kotitöistä, jolloin ne eivät keskeytä isien yhteisiä tuokioita lasten kanssa. Leireillä parhaaksi hän kokee yhteisen touhuamisen isien ja lasten kesken. Myös muiden isien tapaaminen on ollut tärkeää. Leireillä isien ja lasten kesken voidaan toimia heille luontaisella tavalla, kun äidit eivät ole mukana säättämässä toimintaa omaan tapaansa, esimerkiksi pitämässä järjestystä ja siivoamassa. Leiriltä tullaan kotiin väsyneinä ja tyytyväisinä. Pian leirin jälkeen lapset ovat alkaneet odottaa seuraavaa leiriä.

Eräs isä Hämeestä on saanut MLL:n isä-lapsikahvilasta seuraavia kokemuksia:

Kahvilaan tullessaan lapset löytävät pian mieluisan leikin ja isät touhuavat heidän seurana. Toisinaan lapset leikkivät yhdessä ja isät voivat vetäytyä sivummalle juttelemaan keskenään. Hetken päästä tarjoillaan välipalaa, jonka jälkeen siivotaan yhdessä jäljet. Samalla isät käyvät juttua arjen asioistaan. Kuulumisia vaihdetaan kotielämästä, työasioista, harrastuksista, kaikesta. Toiminnan vetäjä kuvaa ilmapiiriä lämminhenkiseksi ja kepeän humoristiseksi. Isät voivat myös tukea toisiaan ja miettiä mikä auttaa silloin, kun arki tuntuu raskaalta. Esimerkiksi vauva-perheessä unet voivat jäädä vähiin ja on väsymystä arjen pyörytykseen. Keskustelu on yleensä avointa, vaikka jokainen kertoo asioistaan vain sen verran kuin haluaa.

Keskustelua isien kesken syntyy usein myös paikkakunnan tapahtumista ja ajanvietemahdollisuuksista. Samassa tilanteessa olevat perheet löytävät lasten kautta uusia kaverisuhteita; samanikäiset lapset, sama päiväkotiki ja asuminen samalla asuinalueella yhdistää perheitä. Näin isä-lapsitoiminta voi tukea uusien paikkakuntalaisten pääsyä kiinni elämäntietoon uudessa kotiympäristössään.

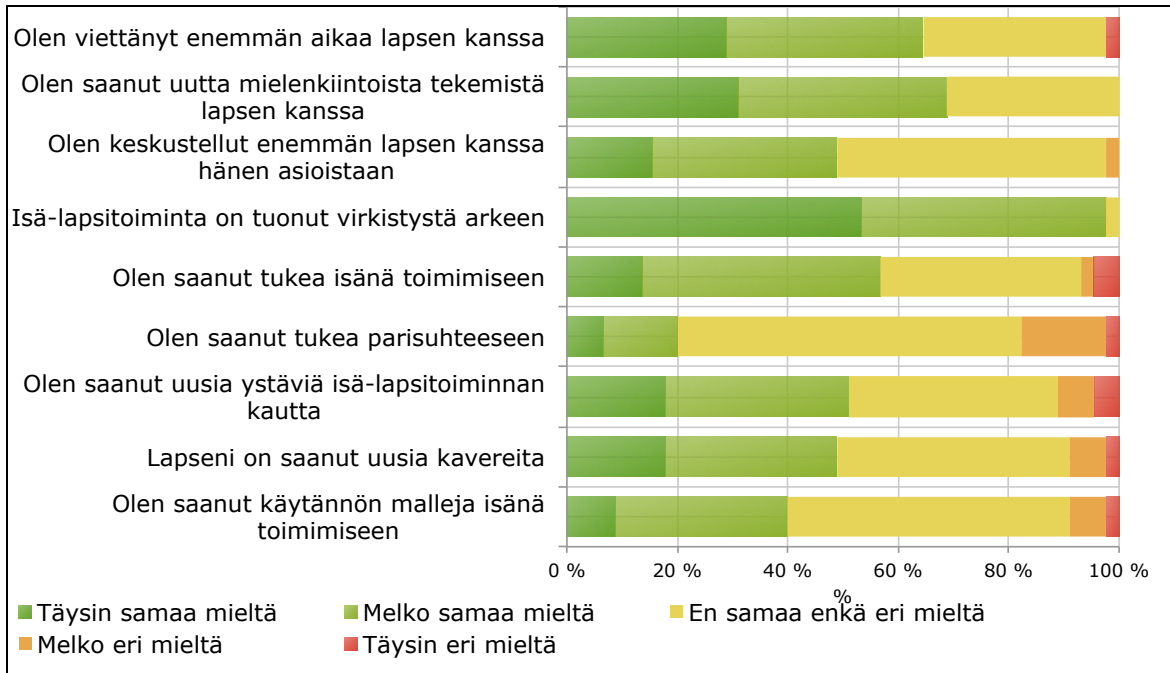
Kuluvan vuoden aikana kahvilassa on kokoontunut 10 isää lapsineen ja heistä valtaosa käy säännöllisesti. Kesätauon jälkeen tuli tiedusteluja, milloin kahvilaa taas jatketaan. Syksyn ensimmäinen tapaaminen veti paikalle kahdeksan isää ja 13 lasta. Vetäjä arvioi, että nämä ovat osoituksia toiminnan tarpeellisuudesta.

4.3 Isä-lapsitoiminnan vaikutukset

Toiminta tuo virkistystä isien ja lasten elämään sekä irrottaa arjen askareista ja muista ajanvietteistä (kuvio 5). Isä-lapsitoiminta on lisännyt isien ja lasten yhdessä viettämää aikaa ja tarjonnut heille mielekästä yhteistä tekemistä ja keskustelunaiheita. Esimerkiksi leirit tuovat isille ja lapsille tärkeää vastapainoa kiireiseen ja työntäyteiseen elämään.

Kyselyn mukaan puolet isistä kokee saaneensa tukea isänä toimimiseen (kuvio 5). Yhdessä muiden isien kanssa toimiessa 40 % isistä kokee saaneensa myös käytännön mallia erilaisiin tilanteisiin lapsen kanssa. Samassa elämäntilanteessa olevat isät löytävät yhteisiä keskustelunaiheita ja voivat jakaa tuntemuksiaan perheen arjesta. Isien arvioiden mukaan myös perheenäidit näkevät hyväksi isille ja lapsille järjestetyn toiminnan. Isien ja lasten virkistyminen voi vahvistaa koko perheen hyvinvointia ja antaa perheenäideille omaa aikaa.

Isä-lapsitoiminta tukee isien ja perheiden verkostoitumista, sillä sen parissa tavataan vanhoja tuttuja, ja myös uusien isien ja lasten on yleensä helppo osallistua joukkoon yhteisen toiminnan kautta. Kyselyn mukaan puolet isistä ja lapsista on löytänyt toiminnan kautta

Kuvio 5. Isien arviot isä-lapsitoiminnan vaikutuksista omaan perheeseen (n=45).

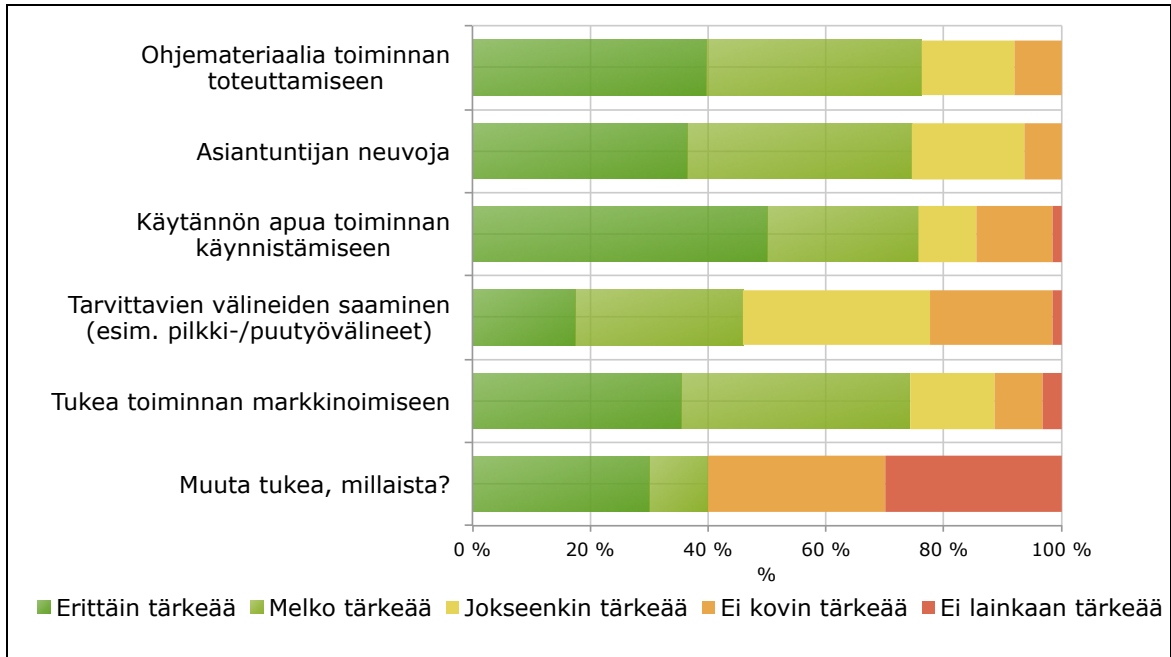
uusia kavereita ja osa heistä on yhteyksissä toisiinsa myös muulloin vapaa-aikana (kuvio 5). Isä-lapsitoiminta tarjoaa lapsille myös mahdollisuuksia saada tottumusta ryhmätoimintaan.

4.4 Näkemyksiä isä-lapsitoiminnan kehittämisestä

Isä-lapsitoiminnan kehittäminen nähdään tärkeäksi useimmissa MLL:n yhdistyksissä, piireissä sekä liittotasolla. Yhdistyskyselyn mukaan isä-lapsitoimintaa järjestävien yhdistysten määrä on viisinkertaistunut Isä-hankkeen aikana. Yhdistyksistä yli puolet on järjestänyt ja jatkaa edelleen isä-lapsitoimintaa ja joka neljäs yhdistys suunnittelee isä-lapsitoiminnan käynnistämistä.

Isä-lapsitoiminnan käynnistyminen voi ottaa oman aikansa ennen kuin isät löytävät sen ja aktivoituvat tulemaan mukaan. On tärkeää saada toiminnalle näkyvyyttä, säännöllisyyttä ja jatkuvuutta, jolloin isät voivat tulla mukaan silloin kun heille sopii. Toimintaa voidaan järjestää yhtä hyvin naisten kuin miestenkin vetämänä – tärkeintä on säilyttää rento ilmapiiri ja antaa tilaa isille ja lapsille tehdä asioita heille luontevalla tavalla. Kyselyyn osallistuneista isistä muutamat (13 %) ovat toimineet isä-lapsitoiminnan vetäjinä ja 14 vastaajaa (31 %) saattaisi harkita vetäjäksi ryhtymistä. Puolet isistä eivät ole vielä halukkaita ottamaan toiminnanvetäjän roolia.

Työtä isä-lapsitoiminnan levittämiseksi tarvitaan Isä-hankkeen jälkeenkin. Yhdistyksissä nähdään tärkeäksi asiantuntijoiden neuvojen saaminen ja kokeneiden toimijoiden käytännön apu toiminnan järjestämisessä ja juurruttamisessa yhdistystoimintaan (kuviokuva 6). Isä-hankkeessa tuotettu käytännönläheinen ohjemateriaali vastaa osaltaan näihin tarpeisiin. Yhdistykset tarvitsevat myös asiantuntevaa tukea toiminnan markkinointiin.

Kuvio 6. MLL:n yhdistysten edustajien näkemyksiä oman yhdistyksen tuen tarpeesta isä-lapsitoiminnan kehittämiseksi Isä-hankkeen jälkeen (n=63).

Isä-lapsitoiminta vetää mukaan isiä, jotka muutenkin toimivat lastensa kanssa ja ovat kiinnostuneita lastensa harrastuksista. Isä-lapsitoiminta kuitenkin rikastaa aktiivisten perheiden ja lasten yhdessäoloa merkittävästi: isät eivät ole vain kiinnostuneita lasten harrastuksista ja toimi heidän kyyditsijoinään, vaan isä-lapsitoiminta avaa uudenlaisia mahdollisuuksia isien ja lasten yhteiseen toimintaan. Tällä on havaittu olevan suuri merkitys lapsille. Toiminta on avointa kaikille isille, mutta aktiiviset isät kokevat sen helpommin omakseen. Isä-lapsitoiminnan haasteena onkin tavoittaa piiriinsä niitäkin isiä, joilla on enemmän vaikeuksia toimia isän roolissaan.

Kyselyn mukaan isä-lapsitoimintaan osallistuneista isistä valtaosa on 30-50 -vuotiaita ja heidän keski-ikänsä on 38 vuotta. Isä- kyselyyn osallistuneista isistä 72 % on osallistunut isä-lapsitoimintaan alle kouluikäisen lapsen kanssa ja 42 % alakouluikäisen (7-12 -v.) lapsen kanssa ja yksi vastaaja yli 12-vuotiaan kanssa. Valtaosa kyselyyn vastanneista isistä asuu ydinperheessä, muutamat uusperheessä ja pari isää yhden vanhemman perheessä. Valtaosa heistä on työssäkäyviä.

Kyselyyn vastanneista isistä yli puolet on osallistunut isä-lapsitoimintaan aktiivisesti, vähintään viisi kertaa, ja joka viides muutaman kerran. Kyselyn mukaan yleisimpiä toimintamuotoja ovat isä-lapsikerhot, retket ja leirit, jotka ovat tuttuja joka toiselle isälle. Isien ja lasten kahvilassa on käynyt joka viides isä. Lähes jokainen toimintaan osallistunut isä on valmis suosittelemaan isä-lapsitoimintaa muillekin isille. Seuraavassa isien perusteluita siihen, minkä vuoksi isä-lapsitoimintaan kannattaa tulla mukaan:

Toiminta on mukavaa yhdessäoloa lapsien ehdoilla.
Ihan vaan sen takia, että isät saavat sitä kahdenkeskeistä aikaa lapsen kanssa. Vahvistaa myös enemmän isälapsisuhdetta. Lapsi saa tutustua uusiin lapsiin.
Rentoa yhdessäolo omien lasten, sekä muiden isien ja lasten kanssa.
Mukava tavata muita isiä, leppoisa tunnelma, mukavaa tekemistä lasten kanssa, lasten (ja isien) ehdoilla.
Tuo mielenkiintoista vaihtelua yhteisiin toimintoihin.
Saa kuulla muilta isiltä juttuja, kokemuksista lapsien kanssa. Rentoa toimintaa yhdessä muiden lapsien ja isien kanssa. Ei piukkapipoista toimintaa.
Muissa kerhoissa on yleensä vain äitejä. Ainut mahdollisuus tavata muita isiä.
Tulee lähdettyä kotinurkista ja kodin tekemättömien töiden parista ja keskityttyä lapseen. Ja on mielekästä tekemistä.
Isä-lapsitoiminta on erittäin tervetullutta kanssakäymistä lapsen ja isän välillä. Toiminnan sosiaalinen tapahtuma on myös tärkeä, nähdään ja koetaan yhdessä muiden kanssa uusia tapahtumia.
Aivan mahtavaa tekemistä ja varsinkin sellaista joka sopii jokaisen kukkarolle! Tätä toimintaa pitää ehdottomasti jatkaa ja laajentaa!
Isä-lapsitoimintaa ei ole koskaan liikaa perheiden arjessa.
Mahdollistaa yhdessäolon lasten kanssa ilman ulkopuolisia häiriötekijöitä. MLL on hyvä vaihtoehto kirkon järjestämille vastaaville leireille.
Yhteistä tekemistä muiden isien ja lasten kanssa mitä ei normaalisti pääse kokemaan. Virkistävää ja rentoa yhdessä oloa lasten ehdoilla!
Vapaamuotoista verkostoitumista miesten kesken!
Nuoret isät saavat varmasti tukea ja oppia isyydestä.
Kaikki toiminta mikä on isien(kin) ja lasten välistä on tärkeää.
Rentoa mukavaa yhdessäoloa ja ilman suorituspainetta. Tutustuminen toisiin isiin ja kokemusten vaihtaminen.
Mukavaa yhdessäoloa ja mielenkiintoista tekemistä.
Syventää isän ja lapsen suhdetta.
Yhdessä tekemisen ja kokemisen takia. Isä-lapsitoiminta sopii varsinkin silloin, jos äiti tuntuu olevan lapsille tärkeämpi ja viettää heidän kanssa enemmän aikaa.
Helppoa, matala kynnys, palkitsevaa.
Ainakin sellaisille isille/ perheille suosittelen esim. osallistumista retkille ja leireille joilla ei ole esim. kesämökkiä käytössään. Ohjattu toiminta ja neuvonta auttaa kokemaan uusia asioita.

Hankkeessa kehitetyt ja levitetyt isä-lapsitoiminnanmuodot ovat kokonaisuudessaan olleet onnistuneita ja tarkoituksenmukaisia. Hanketyön jälkeen ei ole nähtävissä tarvetta suun-

nanmuutoksille, vaan tehty työ voi kantaa hedelmää pitkälle tulevaisuuteen ja laajentaa MLL:n merkitystä ja imagoa koko perheen yhdistyksenä.

Juurtuminen

Useissa yhdistyksissä on käynnistetty ja kehitetty isä-lapsitoimintaa Isä-hankkeen aikana. Hanke on jakanut tietoa, antanut tukea ja tuottanut materiaalia, joka konkreettisesti tukee isä-lapsitoiminnan toteuttamista, kehittämistä ja uusien toimintamuotojen käynnistämistä yhdistyksissä paikallisesti ja seudullisesti.

Isä-hanke on tuottanut tietoa isien ja lasten saamista kokemuksista isä-lapsitoiminnassa, mikä osaltaan tukee toiminnan kehittämistä asiakaslähtöisellä tavalla. Toiminnassa keskeisenä kysymyksenä on edelleen isä-lapsitoiminnan käynnistäminen ja lisääminen alueellisesti ja paikallisesti niin, että toiminnalle saadaan kattavuutta, jatkuvuutta ja tunnettuutta yhdistyskentälle. Isä-lapsitoimintaa voidaan käynnistää yhtä hyvin naisten kuin miestenkin vetämänä, joten vapaaehtoisten isien saaminen mukaan toiminnanvetäjiksi ei ole kynnyskysymys toiminnan jatkuvuudelle.

Hankkeen toimijoiden näkemyksen mukaan isä-lapsitoimintaa on hyvä jatkaa ja juurruttaa osana MLL:n perhekeskustyötä. Useissa piireissä on tahtoa tukea yhdistyksiä isä-lapsitoiminnan järjestämisessä. Piirit voivat ottaa isä-lapsitoiminnan käynnistämisvaiheessa myös konkreettista vetovastuuta isä-lapsileirien järjestämisessä ja huolehtia esimerkiksi isä-lapsitoiminnan laskutusten hoitamisesta. Isä-lapsitoiminnan kehittäminen nähdään kuuluvaksi piireissä VETO-ohjaajien tehtäväkuvaan.

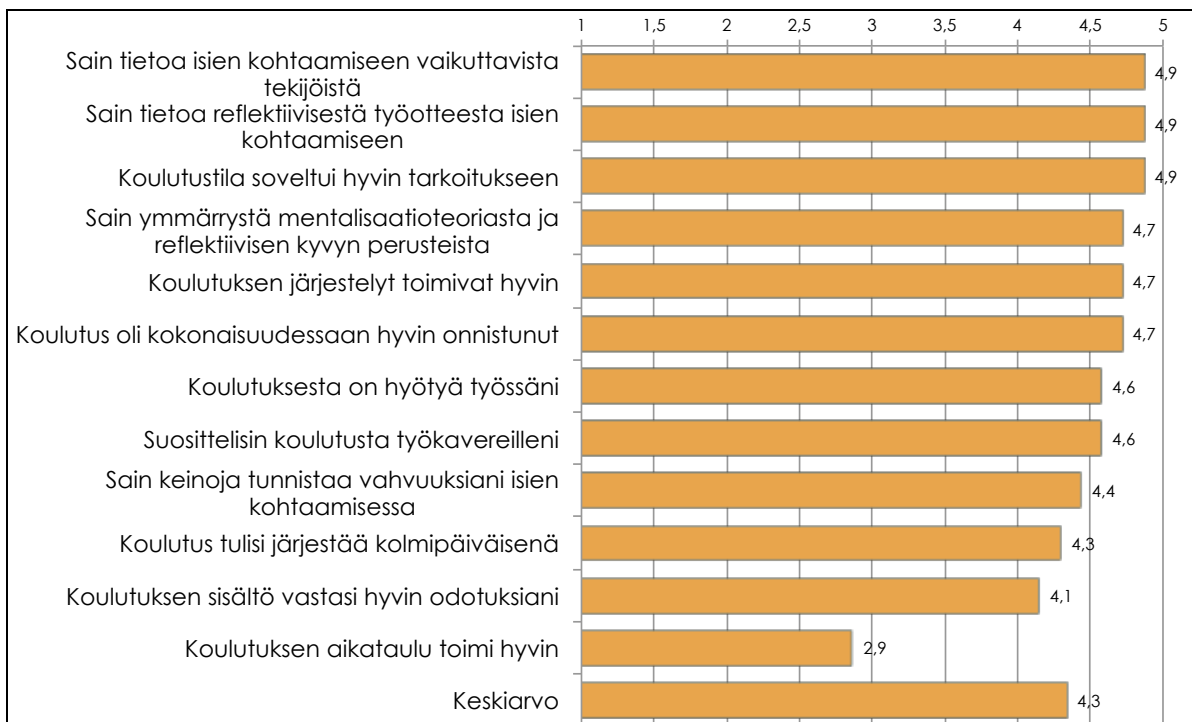
MLL:n piireissä nähdään, että isä-lapsitoiminnan kehittämiseksi tarvitaan asiantuntijapiiriä, joka huolehtii toiminnan kehittämisestä valtakunnallisesti. Toiminnan koordinaatio voisi rakentua Varsinais-Suomen piirissä luontevasti sen asiantuntemuksen pohjalle, mitä hanke-työssä on saavutettu. Toisaalta nähdään hyvänä vaihtoehtona, että toiminnan valtakunnallisesta kehittämisestä vastaisi keskusjärjestö, sillä se koordinoi myös perhekeskustoimintaa. Joka tapauksessa koordinaatiokysymys tulisi ratkaista niin, että isä-lapsitoiminnan kehittämiselle saadaan sen edellyttämää resurssia.

Isä-lapsitoiminta on nostettu yhdeksi keskeiseksi kehittämisen temaksi MLL:n strategiasa, mikä on merkittävä saavutus Isä-hankkeen näkökulmasta ja lupaus toiminnan kehittämistyön jatkumiselle. Isä-lapsitoiminnan juurtumisen kannalta on tärkeää, että isä-lapsitoiminta löytää sijansa MLL:n perhekeskustoiminnassa.

5 Ammattihenkilöstökoulutus

Isä-hanke on tukenut isien huomioonottamista tasavertaisina vanhempina sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Alan henkilöstölle on järjestetty isien kohtaamiseen koulutusta, joka on nähty hyvin tarpeellisena ja onnistuneena. Osallistujat ovat kokeneet koulutuksessa erityisen antoisaksi aktiivisen vuorovaikutuksen moniammatillisessa osallistujajoukossa ja käytännön kokemusten jakamisen asiakastyöstä. Koulutus on perustunut kouluttajien hyvään ammattitaitoon sekä mielenkiintoa herättäneeseen aihepiiriin alustukseen ja koulutusmateriaaliin.

Kuviossa 7 on esitetty osallistuneiden näkemyksiä ammattihenkilöstökoulutuksen annista. Koulutuksen toteutukseen, asiasisältöön ja hyötyyn on suhtauduttu lähes kauttaaltaan positiivisesti. Pilotoinnin kautta on saatu kokemusta koulutuksen aikataulutuksen kehittämiseen.

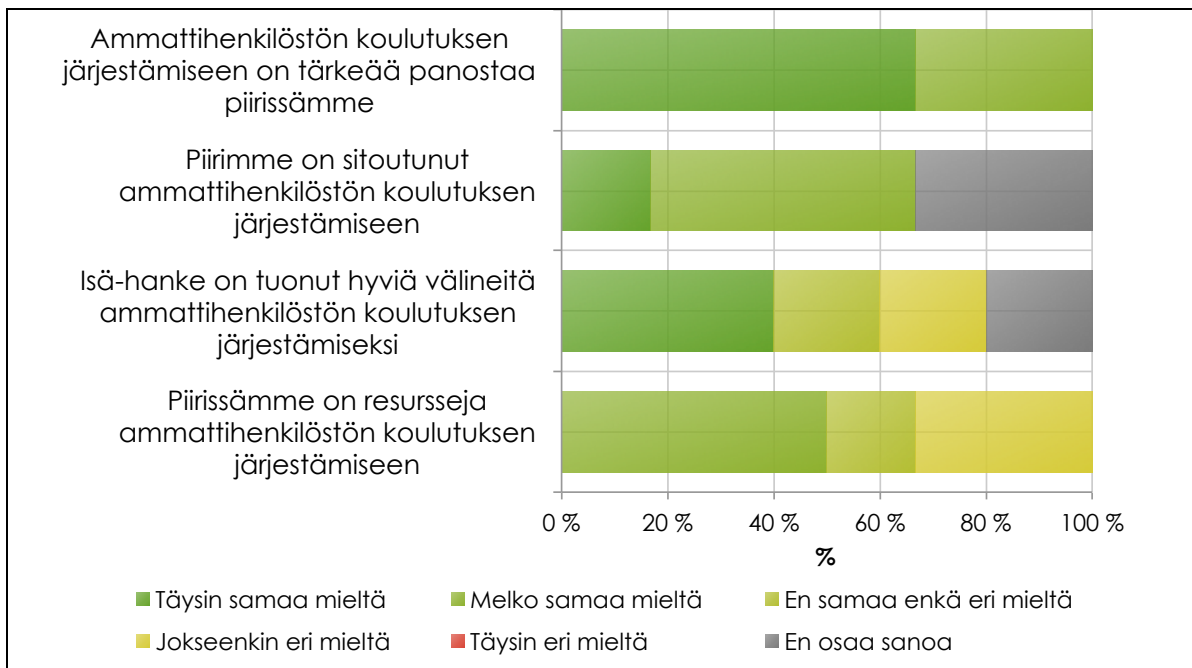

Kuvio 7. Ammattihenkilöstökoulutuksen anti osallistujien näkökulmasta. Asteikolla 1-5, jossa 5= täysin samaa mieltä ... 1= täysin eri mieltä (n=7).

Ammattihenkilöstö on kokenut saaneensa koulutuksesta käytännön hyötyä. Asiakastyössä on herätty huomioimaan isiä entistä tasavertaisemmin äitien rinnalla. Koulutus on tarjonnut konkreettisia välineitä vuorovaikutuksen lisäämiseksi ja kehittämiseksi isien kanssa. Teemat ovat jossain määrin myös herättäneet keskustelua työyhteisöissä koulutuksen

jälkeen, jolloin se on hyödyttänyt laajempaakin henkilöstöjoukkoa. Isä-hankkeessa on luotu toimiva koulutuspaketti, jota MLL:n piirit voivat tarjota edelleen kunnille ja kuntayhtymille.

MLL:n piireille suunnatussa kyselyssä selvisi, että ammattihenkilöstön koulutukseen panostaminen koetaan tärkeäksi (kuvio 8). Lisäksi useissa piireissä ollaan sitouduttu koulutuksen järjestämiseen, mutta tämä vaatii käytännössä työntekijöiden kouluttamista ja osaamista sekä lisää työntekijäresursseja.

Kuvio 8. MLL:n piirien arviot ammattihenkilöstökoulutuksesta (n=6).

Kehitetty ammattihenkilöstön koulutusmalli isien kohtaamiseen tasavertaisena vanhempana on kehitetty ja koettu hyväksi Kainuussa. Kainuun piiri voi edelleen toteuttaa ammattihenkilöstön koulutusta Isä-hankkeessa kehitetyn mallin mukaan ja levittää mallia muissakin piireissä toteutettavaksi. Ammattihenkilöstökoulutus voi jatkua kunnille ja kuntayhtymille myytävänä palveluna. Hanketyön päättyessä koulutukseen ei ole suoraan osoitettuja resursseja.

Koulutusmallin sisältämää ammattihenkilöstökyselyä voidaan jatkossa hyödyntää MLL:n valtakunnallisen Vahvuutta vanhemmuuteen -hankkeen koulutuksessa, jonka koulutusmalli pohjautuu mentalisaatioteoriaan, samoin kuin Isä-hankkeen ammattihenkilöstön koulutusmalli.

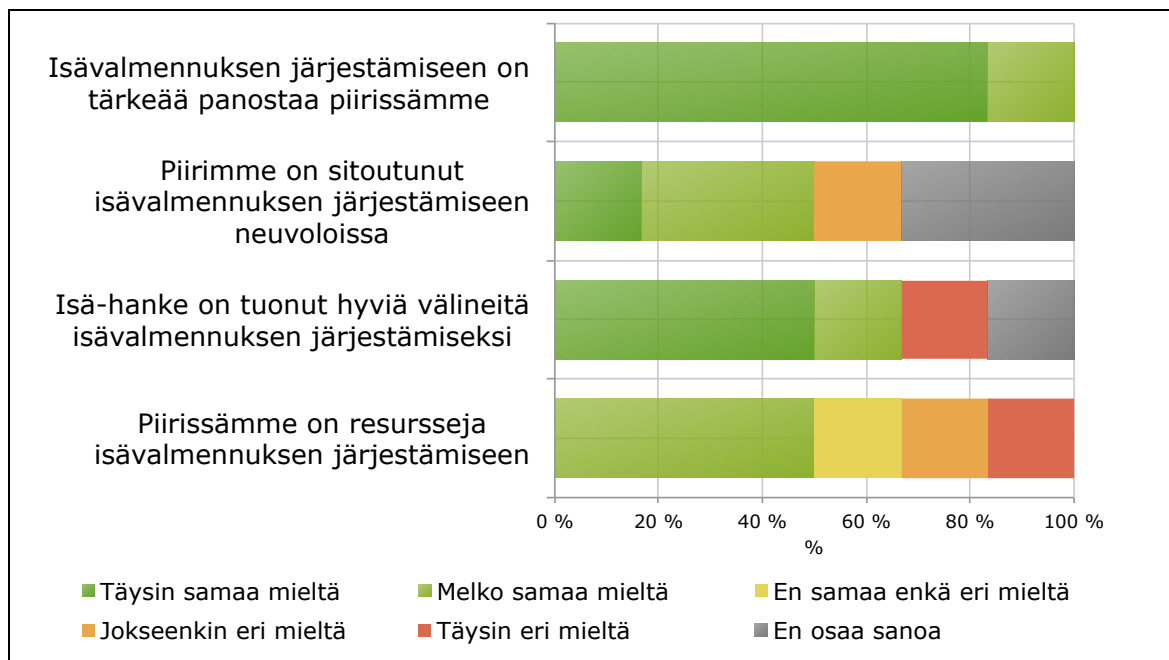
6 Perhevalmennus

Isä-hanke on tukenut onnistuneesti isyyden entistä vahvempaa huomioonottamista myös perheneuvolatyössä. Toiminnan tuloksena on saatu luotua toimiva perhevalmennuksen isäkertojen toimintamalli tiiviissä yhteistyössä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän kanssa. MLL:n keskusjärjestö on osallistunut MLL:n järjestämän perhevalmennuksen isäkertojen oppaan kokoamiseen. Toimintamalli on hyödynnettävissä MLL:n piireissä valtakunnallisesti.

Perheneuvolan yhteistyötahot ja osallistuneet isät näkevät perhevalmennuksen toimintamallissa tärkeäksi sen, että isäkertojen vetäjänä toimii isä, jolla on tottumusta puhua tunteista ja vetää ryhmäkeskustelua. Miesten kesken ja vetäjän omien isäkokemusten kautta ryhmäkeskusteluihin saadaan erilaista ulottuvuutta kuin naispuolisten terveydenhoitajien vetämänä. Isät ovat kokeneet antoisaksi keskustelut isäksi tulemisesta ja isyyden merkityksestä perheessä. Isäkerroilla on onnistuttu herättelemään isiä pohtimaan parisuhteeseen ja isyyteen liittyviä asioita. He ovat saaneet itseluottamusta ja löytäneet käytännön tapoja toimia isänä ja puolisona perheessä. Perhevalmennuksen isäkerrat ovat myös parantaneet isän ja äidin vuorovaikutusta ja keskinäistä tukea vanhempana olemiseen. Perhevalmennuksen isäkerrat tukevat tasavertaista vanhemmuutta perheissä.

Isä-hankkeen jälkeen perhevalmennusten isäkertoja voidaan jatkaa kunnille ja kuntayhtymille myytävänä palveluna. MLL:n piireissä nähdään, että isävalmennuksen järjestämiseen on tärkeää panostaa omassa piirissä ja osittain siihen löytyy piireistä myös sitoutumista (kuvio 9). MLL:n piirien näkökulmasta perhevalmennuksen isäkertojen aloittaminen tai jatkaminen edellyttää ensisijaisesti laajaa markkinointia, erityisasiantuntemusta, työkuvien selkeyttämistä sekä lisäresursseja. Lisäksi piireissä nähdään oleelliseksi, että toimintaan palkataan oma isä-ohjaaja. Toiminnan laajentamiseen ja lisärahoituksen saamiseen ei ole varmuutta hanketoiminnan päättyessä.

Perhevalmennuksen isäkertoja voidaan järjestää piirien vetämänä isätyöntekijöiden, ammatillisten tukihenkilöiden, vapaaehtoisten isien ja VETO-ohjaajien toteuttamana. Uusien työmuotojen ja vastuualueiden sisällyttäminen ammattilaisten toimenkuviin tuo haasteensa ja uhkana on toimenkuvien liiallinen pirstaloituminen. Säännöllisesti toistuvien perhevalmennusten vetäminen vaatii vankkaa sitoutumista ja kiinteää yhteistyötä neuvolan kanssa, joten vetäjän rooli voi olla vapaaehtoiselle isälle liian suuri palanen hallittavaksi. Perhevalmennuksen isäkerroista on kuitenkin saatu hyviä kokemuksia myös vapaaehtoisen vetämänä.

Kuvio 9. MLL:n piirien arviot isävalmennuksen kehittämisestä (n=6).

Periaatteessa perhevalmennuksen ideaa voidaan sisällyttää muihin toimintamuotoihin MLL:n yhdistyskentässä. Turun ja Raision alueella perhevalmennuksen isäkertojen sijasta on järjestetty pienten lasten ja isien isä-lapsi-iltoja kerran kuukaudessa. Toimintaa järjestetään vaihtelevasti erilaisissa teemoissa. Toimintaa on markkinoitu neuvolan perhevalmennuksen ja päiväkotien kautta, jolloin mukaan on saatu laajempi osallistujajoukko kuin aikaisemmin järjestetyillä perhevalmennuksen isäkerroilla.

7 Puolustusvoimayhteistyö

Isä-hanke on tehnyt merkittävän pelinavauksen puolustusvoimien kanssa toteutetussa yhteistyössä varusmiesten parisuhteiden ja hyvän palvelusajan tukemiseksi. Hanke on toiminut hyvässä yhteistyössä puolustusvoimien kanssa toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. MLL:n kouluttajien taidot ja koulutussisältö ovat vastanneet puolustusvoimien odotuksiin, ja varuskunnissa ollaan oltu tyytyväisiä yhteistyöhön.

Koulutus on avannut varusmiehille uusia näkökulmia ihmissuhteisiin ja elämönhallintaan. Monet varusmiehet ovat kokeneet hyväksi pohtia omaan elämään ja ihmissuhteisiin liittyviä asioita yhdessä ikätovereidensa ja samanlaisessa elämäntilanteessa olevien kanssa. Käsitellyt teemat on koettu kiinnostaviksi ja ajattelua herätteleviksi. Koulutuspäivä on koettu erilaiseksi normaaliin varusmiesten päivään verrattuna ja tuonut jossain määrin virkistävää vaihteluakin palvelusaikaan.

Varusmieskouluttajien tilaisuuksissa on korostettu toisten huomiointia sekä simputuksen ja kiusaamisen ehkäisemistä. Varusmiesjohtajien mukaan koulutus on ollut tarpeellista, hyödyllistä ja muuta koulutusta hyvin täydentävää. Oppitunnin sisältöä on pidetty ajankohitaisena ja siellä on käsitelty sellaisia asioita, joita osa varusmiehistä on pohtinut jo ennen armeijaan tuloa. Koulutus on herättänyt varusmiesjohtajissa uusia ajatuksia. Lähestymistapa koulutukseen on ollut onnistunut: kouluttajien osaamista on kiiteltu ja oppitunnin keskusteleva ote on koettu toimivaksi.

Varusmiesjohtajat ovat oppitunnin jälkeenkin keskustelleet keskenään koulutuksen teemoista. Erään varusmiesjohtajan mukaan ryhmässä oli keskusteltu siitä, että omana alokasaikana koettua simputusta ei lähdetä toistamaan, vaan asiat tehdään jatkossa omalla tavalla ja kaikkia kohdellaan tasapuolisesti. Toisen varusmiesjohtajan mukaan koulutus on haastanut miettimään, mitkä tekijät rakentavat hyvää ilmapiiriä ja ryhmähenkeä.

Puolustusvoimien sosiaalikuraattorit ovat saaneet toiminnan seurauksena käyttöönsä työkaluja ja malleja, joiden avulla varusmiesten kanssa voidaan ottaa puheeksi parisuhteeseen liittyviä asioita. Koulutuksen avulla nuorille on saatu vahvistettua ”kaveria ei jätetä” – ajattelua. Muutaman tunnin koulutuksella ei sinänsä suuria vaikutuksia saada aikaan, mutta koulutuksella pystytään herättelemään niitä, joilla asiat ovat vielä hyvällä mallilla – he ehkä saavat kipinän pitää asiat jatkossakin kunnossa.

Puolustusvoimayhteistyön jatkuminen ja sen haasteet

Keskeisenä haasteena MLL:n ja puolustusvoimien yhteistyössä on yhdistää kaksi erilaista toimintakulttuuria, MLL:n pehmeät arvot ja puolustusvoimien sotilaskoulutus. Hankkeen aikana kulttuurierot eivät nousseet yhteistyön esteeksi, sillä MLL:n edustaja oli hyvin perehtynyt varusmieskoulutukseen.

Hankkeen aikaista puolustusvoimayhteistyötä hiottiin melko pitkään, joten jatkossa mahdollisesti käynnistyvä toiminta ei synny hetkessä: sitä täytyy valmistella huolella ja siihen tulee varata resursseja. Haasteena on myös se, että mikäli toiminnassa on mukana ulkopuolinen toimija, se vaatii resursseja myös varuskunnan toimijoilta. Puolustusvoimien henkilöstö ei ole välttämättä motivoitunutta panostamaan toimintaan, joka ei suoranaisesti kuulu omaan työhön. Toisaalta puolustusvoimissa nähdään, että ulkopuolinen toimija tuo mukanaan valmiiksi mietityn teeman ja toimintasisällön, jonka pohtiminen ja työstäminen ei vaadi suurta panostusta puolustusvoimilta.

Mikäli toimintaa jatketaan jossain muodossa myöhemmin, olisi koulutusten ja tapahtumien sisältötoiveet syytä kerätä suoraan varusmiehiltä tai puolustusvoimista. Kouluttajiksi kaivataan jatkossakin henkilöitä, joilla on taito saada kontakti nuoreen. Koulutuksessa sopivan ajankohdan löytäminen on tärkeää, sillä sen ei tulisi haitata varusmieskoulutuksen tavoitteiden toteutumista. Tapahtumat on hyvä sijoittaa varusmiesten vapaa-aikaan, mutta tällöin osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistujien mukaan saaminen edellyttää todennäköisesti runsaasti mainostamista ja motivoimista. Ajankohdat on hyvä sopia hyvissä ajoin ennakkoon.

Kolmevuotisen hankkeen aikana toimintamallia ei kuitenkaan ole pystytty juurruttamaan. Juurtuminen olisi edellyttänyt toimintamallin onnistunutta sisäänajoa puolustusvoimien pääesikunnan kautta. Prosessin etenemisen epävarmuutta ei pystytty tunnistamaan ajoissa Isä-hankkeen aikana.

Puolustusvoimayhteistyössä tuotettua materiaalia varusmiesten ja henkilökunnan kyselyistä sekä niiden pohjalta laadituista koulutuksista voidaan hyödyntää edelleen MLL:n muussa terveysterveystoiminnassa esimerkiksi yläkouluissa ja lukioissa sekä puolustusvoimissa.

8 Piirivetoinen hanketoiminta ja sen hyvät käytännöt

Isä-hankkeen kokemuksen perusteella voidaan esittää, että piirivetoinen hanketoiminta tuo tietyiltä osin selkeää lisäarvoa verrattuna keskusjärjestövetoiseen toimintaan. Piireissä on parempi paikallistason tuntemus ja läheisempi suhde alueen paikallisyhdistyksiin. Lisäksi piirivetoinen hanketoiminta mahdollistaa piirien välisen yhteistyön ja toiminnan tuntemuksen lisääntymisen. Isä-hankkeen jälkeen jatkossa on helpompi toteuttaa piirivetoista hanketta.

Piirivetoisen toiminnan yleisenä haasteena on, että yhden piirin alueella toteutettu toiminta ei välttämättä sovellu muiden piirien toimintakulttuuriin ja toiminta voi jäädä paikalliseksi, mutta tämän tyyppinen ongelma ei ole tullut esiin Isä-hankkeessa. Keskeiseksi piirivetoisen hanketoiminnan haasteeksi saattaa tosin nousta, ettei hankkeessa kehitetty toimintamalli etene liiton strategiatasolle. Keskusjärjestövetoisen hankkeen etuna on, että toimintaa voidaan lähtökohtaisesti kehittää sopimaan suoraan liiton strategiaan ja toisaalta keskusjärjestö voi koordinoida ja levittää toimintaa tehokkaammin eri piireihin.

Seuraavassa esitellään Isä-hankehenkilöstön kanssa tuotettuja hyviä käytäntöjä piirivetoisesta hanketoiminnasta.

Hanketiimin yhteistyö

Piirivetoisissa, useiden piirien alueilla toteutettavissa hankkeissa ohjausryhmän tulee yhdessä keskustella avoimesti ja määritellä hanketoimijoiden tavoitteet ja tehtävät. Hankkeen alkuvaiheessa on hyvä järjestää hanketoimijoiden ja ohjausryhmän kesken useita yhteisiä tapaamisia ja työkokouksia hankkeen tavoitteiden täsmentämiseen ja työn suunnitteluun. Yhteisissä työkokouksissa kannattaa sopia heti hankkeen alkuvaiheessa yhteisistä linjauksista ja käytännöistä sekä määritellä työntekijöiden toimenkuvat, vastuut ja vapaudet. Samalla työkokoukset vahvistavat hanketiimin yhteistyötä eri toimintamuotojen työstämisessä ja toteuttamisessa.

Hanketoimijoiden kesken on hyvä luoda mahdollisuudet työparityöskentelyyn. Yhtenäinen työnkuva hanketyöntekijöiden kesken mahdollistaa syvällisen yhteistyön ja selkeät yhteiset tavoitteet. Hankkeessa on hyvä luoda käytännön yhteistyötä myös hanketyöntekijöiden ja piirin muiden työntekijöiden kesken. Näin hanketoiminta tulee tutuksi piirin työntekijöille, he oppivat ymmärtämään hanketyön merkityksen ja molemmat osapuolet löytävät

yhteisen tahtotilan ja tavoitteet. Yhteistyö piirissä on tärkeää hanketoiminnan juurtumisen kannalta.

Isä-hankkeessa järjestetyt hanketiimin omat ja ohjausryhmän kanssa yhteiset työpäivät ovat olleet hyödyllisiä. Etenkin hankkeen alkuvaiheessa on hyvä järjestää useita yhteisiä työpäiviä. Isä-hankkeessa ohjausryhmän nähdään toimineen avoimesti, mikä on selkeyttänyt yhteisten linjausten tekemistä. Puolustusvoimayhteistyössä ja isä-lapsitoiminnassa toteutettu työparityöskentely on koettu toimivaksi. Työparityöskentelyä olisi voitu järjestää ja tehdä vielä enemmän.

Asiakslähtöisyys

Isä-hankkeessa kaikki toimintamallit on luotu asiakkaita kuunnellen ja kunnioittaen, asiakkaiden toiveiden mukaisesti. Hanketyöntekijöiden rekrytoiminen MLL:n ulkopuolelta on voinut osaltaan tukea asiakslähtöisyyttä. Näin toiminnassa ei ole rajauduttu toimimaan olemassa olevien rakenteiden rajoissa ja hanketyöntekijä on voinut omistautua enemmän hanketyöhön muun MLL:n työn sijasta.

Hanketoiminnan käynnistäminen pilottiyhdistyksissä tukee toiminnan asiakslähtöisyyttä: pilottiyhdistysten kautta päästään suoraan kiinni asiakasrajapintaan. Isä-hankkeen pilottiyhdistyksissä on ollut hyvä valmius toiminnan käynnistämiseen ja kehittämiseen.

Hanketyöntekijät tarvitsevat selkeitä ohjeita ja reunaehtoja toimiakseen MLL:n linjauksen mukaan. Näissä rajoissa voidaan luottaa työntekijöihin ja heidän vastuunottoon MLL:n brandyn toteuttamisessa. MLL:n rakenteet eivät saa liikaa kangistaa hanketyötä. Tästä näkökulmasta on hyvä kehittää itsearviointia hankkeissa.

Tiedottaminen ja viestintä

Hankkeen alkuvaiheessa on hyvä laatia selkeä suunnitelma tiedottamiseen ja viestintään. Suunnitelman mukaisesti työntekijöitä tulee ohjeistaa tiedottamisen ja viestinnän toteuttamisesta ja aikatauluista. Isä-hankkeessa tiedotus- ja viestintäsuunnitelma olisi voinut olla täsmällisempi.

Yhteistyön kehittämiseen hanketiimin kesken on hyvä panostaa heti hankkeen alkuvaiheesta alkaen. Lisäksi yleisempään tiedonvälitykseen voidaan sopia viikoittaisia palavereita, esimerkiksi Isä-hankkeessa on toteutettu viikoittaisia Skype-palavereita, mikä on edistänyt hyvin tiedonkulkua.

Taloudenhoito ja raportointi

Isä-hankkeen piirikohtainen resursointi on toteutunut ohjausryhmän näkökulmasta hyvin. Toteutusta on tukenut hyvä asiantuntemus hanketta vetävässä piirissä ja avoin keskustelu. Rahoittajalle tarvittavat tiedot ovat täsmentyneet hankkeen aikana, mikä on edistänyt raportoinnin toteuttamista.

Koordinaatio ja johtaminen

Piireissä toteutettavassa hankkeessa on nähty toimivaksi koordinaation malli, jossa piirin toiminnanjohtaja toimii hanketyöntekijän esimiehenä päätösasioissa ja päivittäisessä johtamisessa ja hankekoordinaattori toimii hanketyön ohjaajana. Piirien esimiehet toimivat hankkeen ohjausryhmän jäseninä, jolloin hankkeen ohjaukseen on saatu erilaisten piirien toimintaympäristön tuntemusta. Koordinaattorin työssä on nähty hyväksi MLL:n organisaation ja toimintakentän vahva tuntemus. Toisaalta MLL:n ulkopuolelta tuleva koordinaattori voi tuoda mukanaan uusia näkökulmia. Hanketoiminta tulee sitouttaa piirissä tehtävään työhön, joten hankkeeseen on hyvä varata myös piirityöntekijän resursseja.

Piirivetoisen hanketoiminnan tulee kytkeytyä MLL:n keskusjärjestöön. Käytännössä keskusjärjestössä tulee olla nimetty yhteyshenkilö hankkeelle, joka osallistuu hankkeen valmistelutyöhön. Isä-hankkeessa tiedottaminen ja viestintä keskusjärjestön suuntaan on nähty keskusjärjestössä onnistuneeksi.

Ohjausryhmän rooli

Hankkeen linjauksista on hyvä keskustella hanketiimin ja ohjausryhmän kesken ennen päätöksentekoa. Isä-hankkeessa toteutettujen ohjausryhmän ja hanketiimin yhteisten työpäivien kautta hanketiimi kokee tulleen kuulluksi ja voineensa vaikuttaa ohjausryhmän päätöksiin. Hanketiimin näkemykset eivät välttämättä välittyisi ohjausryhmälle yhtä hyvin koordinaattorin välittämänä kuin hanketiimin kertomana. Ohjausryhmän linjaamat asiat on hyvä käsitellä hankepiireissä toiminnanjohtajien kautta ja näin varmistaa tiedonvälityminen hanketyöntekijöille ja sovittujen asioiden toteuttaminen hanketyössä. Hanketyöntekijöiden voi olla hyvä myös osallistua vuorotellen ohjausryhmän kokouksiin, jolloin he voivat saada ohjausryhmältä sisällöllistä tukea kehittämisalueiden eteenpäin viemiseen. Ohjausryhmän kokouksia voidaan toteuttaa verkon välityksellä, mutta luovan hanketoiminnan kehittämisen kannalta on hyvä järjestää kokouksia myös tapaamalla kasvokkain.

9 Isä-hankkeen tavoitteiden toteutumisen arviointi

Hankkeen alkaessa toiminnalle asetettiin seitsemän, osin melko laajaa ja kunnianhimoista tavoitetta. Seuraavassa on kuvattu tiivistetysti näiden tavoitteiden toteutumista:

Tavoite 1: Isät saavat MLL:n yhdistyksien toimesta vertaistukea

Hankkeessa on kehitetty toimintamuotoja (isä-lapsitoiminta, perhevalmennus), joissa isät saavat vertaistukea. Noin puolet toimintaan osallistuneista isistä kokee hyötynensä vertaistuesta. Toiminta ei kuitenkaan ole tavoittanut isän roolissa passiivisia isiä siinä määrin kuin alun perin oli tarkoitus.

Tavoite 2: Isien ja lasten välisen vuorovaikutuksen lisääminen kerhotoiminnan avulla MLL:n paikallisyhdistyksissä

Hankkeessa on kehitetty erilaisia isä-lapsitoiminnan muotoja, jotka tukevat isien ja lasten välistä vuorovaikutusta hyvin. Isät ovat olleet tyytyväisiä järjestettyyn toimintaan ja näkevät sen vastaavan myös lasten tarpeisiin. Keskeistä on, että toiminta on lisännyt lasten ja isien yhteistä aikaa ja toiminta on sen kaltaista, että isät omistautuvat lasten kanssa olemiseen. Isä-lapsitoiminnan toimintamuodot on mallinnettu ja niistä on tuotettu opaskirja. Toimintamuotoja on mahdollista levittää hyvin muihin yhdistyksiin. Hanke on lisännyt toimijoiden kokemusta isä-lapsitoiminnan järjestämisestä.

Tavoite 3: Isille ja miehille mielekkäitä tapoja tehdä vapaaehtoistyötä MLL:n yhdistyksissä

Vapaaehtoistyö käynnistyy yhdistyksissä yleensä hitaasti, sillä vie aikansa ennen kuin isät löytävät toimintamahdollisuudet ja aktivoituvat osallistumaan niihin. Vapaaehtoisten isien mukaan saaminen toimintaan on edelleen huolenaiheena, jotta toiminta juurtuisi pysyvästi ja vapaaehtoiset ottaisivat vastuuta toiminnan järjestämisestä. Toimintaan osallistuneista isistä osa saattaisi harkita toiminnan vetäjäksi ryhtymistä. Hankkeen aikana vapaaehtoisten saamisen edellytyksenä on ollut, että isäohjaaja on aktiivisesti toiminut vapaaehtoisten mukaan saamiseksi.

Tavoite 4: Isien (erityisesti passiivisten isien) huomiointi neuvolan perhevalmennuksessa

Isä-hankkeen toteuttamaa perhevalmennuksen isä-osuutta on suunniteltu kiinteässä yhteistyössä neuvoloiden kanssa ja toiminta on hyvin vastannut neuvoloiden odotuksiin ja palvelun kehittämistarpeisiin isien näkökulmasta. Neuvoloissa on halukkuutta jatkaa yhteistyötä, mikäli MLL:n suunnalta tähän on olemassa resursseja. Toiminta on tukenut hyvin isien vuorovaikusta ja mahdollistanut vertaistuen saamisen. Neuvoloissa pyritään houkuttelemaan perhevalmennukseen isiä laajemmalla rintamalla, jolloin valmennus tavoittaisi entistä paremmin isyydessä eniten tukea tarvitsevia isiä.

Tavoite 5: Isien kohtaamiseen on saatavilla ammattihenkilöille suunnattua täydennyskoulutusta

Ammattihenkilöille suunnattua koulutusta on järjestetty ja se on koettu onnistuneeksi ja tarpeelliseksi. Jatkossa koulutuksen järjestäminen vaatii panostamista, aktiivisuutta ja paneutumista MLL:n puolelta. Toimintamuotoja pyritään levittämään muihin piireihin vielä hankkeen loppuvaiheessa.

Tavoite 6: Varusmiehille koulutusohjelma

Koulutussisältö on keskittynyt parisuhteen tukemiseen ja simputtamisen ehkäisyyn. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen isyyttä ei ole nostettu keskeiseksi teemaksi varusmiesten kohdalla. Kehitetyt työkalut ja koulutuksen sisältö on otettu vastaan pääosin myönteisesti. MLL:n ja puolustusvoimien välillä on ei ole rakentunut pysyvää yhteistyön muotoa, mutta hankkeen aikana tuotettu aineisto on hyödynnettävissä sosiaalikirjastojen työssä.

Tavoite 7: Aihe yhteiskunnallisen keskustelun kohteena

Hankkeessa on laadittu tiedotteita ja on tuotettu materiaalia, joten teema on ollut jossain määrin esillä julkisuudessa. Systemaattiseen tiedottamiseen olisi voitu panostaa enemmän. On kuitenkin huomioitava, että laajan yhteiskunnallisen keskustelun herättäminen ilman laajaa yhteistyöverkostoa on liki mahdotonta.

10 Lopuksi

Isä-hankkeen aikainen toiminta on ollut onnistunutta ja järjestettyä toimintaa on arvostettu. Esimerkiksi toimintaan osallistuneet isät ovat kokeneet toiminnan mielekkäänä ja se on vahvistanut isyyttä ja tasavertaista vanhemmuutta. Varsinkin isä-lapsitoiminta on luonteeltaan verkostoitumista ja yhteisöllisyyttä tukevaa. Se luo isille mahdollisuuksia osin irrottautua työelämän ja arjen paineista ja omistautua vanhemmuuteen.

Tästä huolimatta toiminnan vakiintuminen on edelleen epävarmaa isä-lapsitoimintaa lukuun ottamatta. Tyytyväisyys hankkeen aikaiseen toimintaan ei ole taatun toiminnan juurtumiselle. Toimintamuodot ovat periaatteessa sovitettavissa osaksi MLL:n työntekijöiden toimenkuvia, mutta työnkuvat ovat jo tällä hetkellä laajoja. Hankkeen aikana tehtyjä tuotoksia ja mallinnuksia voidaan tosin hyödyntää laajemmin osana MLL:n hanke- ja kehittämistoimintaa.

Keskeinen lähitulevaisuuden suuntaus on kolmannen sektorin palveluliiketoiminnan lisääminen. Yhteiskunnallinen muutos on edennyt yhä enemmän suuntaan, jossa kunnat tuottavat palvelujaan monituottajamallin mukaisesti. Isä-hankkeen kokemusten perusteella mallinnettujen palvelujen myynti on toiminnan juurtumisenkin kannalta ennen kaikkea mahdollisuus.